

Německé úřady stupňují tlak na společenství Dvanáct kmenů

POD TLAKEM ÚŘADŮ

Zdeněk Vojtíšek

O dramatických vztazích mezi německými úřady a Dvanácti kmeny informoval Dingir zatím pouze krátkou zprávou.¹ V následujícím článku je proto alespoň stručně připomenuta historie tohoto společenství a jeho hlavní specifika. Zmíněny jsou i dva jeho střety s úřady (ve Spojených státech kdysi a v Německu nyní)² a popsán nejnovější vývoj, jež představuje odsouzení učitelky německým soudem do vězení. Text doplňuje stanovisko Dvanácti kmenů k tomuto případu, vyžádané pro účely tohoto článku. Jeho český překlad je otištěn na zadní straně obálky tohoto čísla časopisu.

Vznik společenství

Nové náboženské hnutí Dvanáct kmenů³ vzniklo v rámci takzvaného ježíšovského hnutí, které na přelomu 60. a 70. let 20. století tvořilo jedno křídlo hnutí hippies ve Spojených státech.⁴ V tomto prostředí, sice nezávislém na církevních institucích, ale čerpajícím z tradice křesťanského evangelikalismu, a zvláště z tehdy nového charismatického hnutí, měl roku 1970 zážitek obrácení také Elbert Eugene („Gene“) Spriggs (*1937), vystudovaný psycholog, který do té doby prožil tři neúspěšná manželství a vystřídal několik zaměstnání. Po obrácení (znovuzrození) se věnoval křesťanské misii a sociální práci a roku 1973 se s novou manželkou Marshou vrátil svého rodiště Chattanooga v americkém státě Tennessee. Pokračovali tam ve způsobu života v duchu ježíšovského hnutí: svůj dům chápali jako „domácí církev“⁵ a otevřeli ho křesťanské komunitě, kterou již následujícího roku tvořilo asi padesát až šedesát mladých lidí. Jako zdroj prostředků, ale i jako způsob misie jim sloužilo provozování restaurace, brzy vzniklo několik řemeslných dílen a dalších šest restaurací.⁶

Komunita navštěvovala bohoslužby v presbyterniání církvi, což vyžadovalo jistou toleranci na obou stranách. Roku 1975 se ovšem od této církve zklamaně odvrátila a s ní zavrhl i všechny další formy institucionalizovaného křesťanství. Církvi začala rozumět jako společenství, které žije podle vzoru raného křesťanství tak, jak ho líčí Nový zákon. Je přesvědčena, že tato kritéria naplňuje pouze ona. Konání vlastních bohoslužeb a křtů

ovšem vzbudilo odpor veřejnosti, nejprve ze strany představitelů etablovaných církví. Komunita byla nálepkována jako „seкта“, někteří bojkotovali její restaurace a výrobky. Jednalo se o ní v soudních sporech kvůli určení péče o děti a soud rozhodoval proti výchově v komunitě. Členové komunity se také stali předmětem zájmu občanských iniciativ bojujících proti sektám a několik jich bylo uneseno a vystaveno pokusu o takzvané deprogramování.⁷ Vzrůstajícímu napětí se komunita snažila v letech 1978–1979 uniknout přesunem do obce Island Pond, části města Brighton, v zemědělské oblasti státu Vermont.

V očekávání Jašuova příchodu

Zde komunita⁸ ukotvila v evangelikálních základech převzatých z ježíšovského hnutí svou specifickou teologickou nadstavbu, vycházející z co nejvíce doslovného čtení Bible (z křesťanského fundamentalismu). Jejím východiskem je sebepojetí jako božího lidu, jenž se díky Kristově oběti stal duchovním židovským národem (nikoli v etnickém smyslu), tvoří dvanáct izraelských kmenů, které byly dosud rozptýleny, a obnovuje církev podle novozákonního vzoru. Protože tato první církev sestávala z Židů věřících v Ježíše jako mesiáše, komunita ve svém bohoslužebném i praktickém životě uplatňuje prvky judaismu: odděleným dnem pro bohoslužbu je pro ni šabat, slaví židovské svátky, respektuje některé jídelní předpisy, její členové přijímají hebrejská jména apod. Po vzoru novozákonní církve ale slaví také v neděli zmrtvýchvstání, žije v úzkém společen-

ství, sdílí majetek a naléhavě očekává druhý příchod mesiáše Jašuy (Ježíše). Proto také hnutí bylo známo pod jménem „Mesiášské komunity“. Blízkost božího tisíciletého království pokoje odvozuje ze vzrůstajícího počtu přírodních pohrom i společenských potíží. Na pozadí zhoršující se situace ve světě se hnutí jako „Kristova nevěsta“ očisťuje tak, aby bylo připraveno na „svatbu Beránkovu“. K této očistě patří i důsledná výchova nastupujících generací dětí podle Bible, protože děti budou v době těsně před koncem hrát klíčovou roli.⁹

V tomto teologickém rámci se v hnutí vyvinula zvláštní kultura. Projevuje se v práci, jež je především zemědělská, řemeslná a rukodělná, ve způsobu oblékání a účesů, ve vlastních duchovních písních a tancích, ve stravování, v němž má přednost celozrnná strava, zelenina a ovoce, nebo v péči o tělo, při níž jsou preferovány přírodní způsoby léčby. V komunitách se podařila funkční kombinace společného a soukromého rodinného života (rodiny žijí ve vlastních místnostech a mají čas pro sebe). Ke kultuře Dvanácti kmenů patří i absence duchovních úřadů, přičemž ani zakladatel Spriggs, zvaný Jonek (s hebrejským významem „proutek“), se nejeví autoritativně¹⁰ – uplatňuje se i myšlenky řadových členů komunit, pokud naleznou všeobecný souhlas. Bohoslužebná setkání sestávají ze vzájemné výměny duchovních poznatků a zkušeností, modliteb, písní, vyznání apod. Absence formálně stanovené hierarchie vede ke kolektivnímu rozhodování prostřednictvím různých typů grémií; nejvyšším je v komunitě rada starších sestávající z mužů, obvykle reprezentujících každou domácnost. Komunita tak například spolurozhoduje i o výběru životních partnerů svých dětí. Děti jsou vystaveny vnějšímu vlivu jen minimálně (nemají k dispozici média masové komunikace), jsou vyučovány v domácí škole a spíše než do dětského světa fantazie a hraček (jež nemají v dosahu) jsou uváděny do bohoslužebných i pracovních činností dospělých, kde je rozvíjena jejich kreativita (například při hře na hudební nástroje). Výchova dětí je považována za vrcholně důležitou, a to jednak proto, že na připravenosti příštích generací záleží, kdy nastane druhý příchod Jašuy, jednak proto, že na ní do značné míry záleží věčné určení dítěte po posledním soudu. Děti tedy musejí být trestány nejen z vý-

chovných, ale i z náboženských důvodů, a to i fyzicky: ranami tenkým a pružným, nejraději vrbovým proutkem přes nastavené dlaně, stehna, záda nebo zadek, a to rodiči a dalšími dospělými členy komunity, kteří přitom nemají být v hněvivém rozpoležení. Tento způsob biblicky zdůvodněného trestání má děti zachránit pro věčný život, zatímco netrestání by vedlo k jejich smrti v hříchu.¹¹

Konflikty

Způsob výchovy dětí a jejich údajné zneužívání byly hlavním předmětem sporů, jichž se hnutí účastnilo i ve svém novém sídle v Island Pond. Obvinění, která zazněla u soudů, přebírala média a aktivisté a potvrzovali je lidé, kteří komunitu opustili. Právě role bývalých příslušníků (odpadlíků) byla klíčová¹² pro rozhodnutí úřadů podniknout v červnu 1984 policejní nájezd, prohledat budovy, v nichž komunita sídlila, a odvézt z komunity 112 dětí. Soudce ovšem shledal postup úřadů jako neústavní a nedovolil, aby děti byly nedobrovolně vyšetřeny tak, jak to ve snaze zajistit důkazy o zneužívání úřady navrhovaly. Naopak – děti byly ještě týž den vráceny svým rodičům. Hnutí Dvanáct kmenů dodnes přikládá výsledku razie velký duchovní význam a interpretuje ho jako vítězství.

Zároveň ovšem tato razie (a možná i rozhodný a příznivý výrok soudce) dopomohly k postupné proměně hnutí ve směru k větší otevřenosti a citlivější veřejné prezentaci.¹³ Ani to ovšem nestačí: kritika poměrů v komunitě ze strany jejích bývalých členů je stále silná¹⁴ a jejich svědectví přispěla k dalším, vůči hnutí často nepřiznivým stanoviskům

Na nástěnce v usedlosti Klosterzimmern jsou portréty dětí, odebraných úřadem pro mládež. Asi o polovinu z nich není ani po třech letech rozhodnuto, zda se vrátí k rodičům. Foto: Zdeněk Vojtíšek.

ze strany soudů, médií a aktivistů. Děti v nich byly hlavním argumentem: kromě fyzických trestů byla někdy napadena i jejich společná práce s rodiči (například v případě jedné americké komunity roku 2001) a jejich pouze domácí školní docházka (roku 2002 byly děti násilně transportovány do veřejné školy z níže zmíněné bavorské komunity). Spory ovšem nezastavily pomalý, i když stálý růst hnutí. Díky intenzivní misii i důrazu na náboženskou výchovu dětí se počet komunit rozrostl na 25 v deseti zemích světa. Žije v nich asi dva a půl tisíce lidí, z toho jsou asi tři pětiny dětí.¹⁵

Bývalí členové, aktivisté zaměřeni proti sektám a novináři sehráli hlavní úlohu také v dalším nájezdu proti hnutí, a to v bavorských komunitách v bývalém klášteře Klosterzimmern a ve Wörnitz v září 2013.¹⁶ V Německu byly tehdy komunity kmene Lévi hnutí Dvanáct kmenů přítomny už asi dvacet let a měly za sebou několikrát, obvykle vcelku úspěšné dohadování s úřady. Jed-

no z nich probíhalo právě kvůli komunitě v Klosterzimmern od roku 2001, kdy vznikla, až do roku 2006, kdy skončily spory kvůli neposílání dětí do školy založením tamní soukromé školy.

Nová vlna veřejné pozornosti se vzedmula v roce 2009, kdy komunitu opustila jednak její významná rodina, jednak jedno z jejích dětí, a to bez rodičů. Tito apostaté několikrát vystoupili v médiích¹⁷ a veřejná pozornost, kterou tato vystoupení získala, podnítila investigativního novináře, aby si obstarával materiál o komunitě a pod záminkami ji opakovaně navštěvoval. Podařilo se mu tajně umístit skryté kamery v místnostech,

v nichž byly fyzicky trestány děti. Dříve než byla jeho reportáž odvysílána v nejsledovanější německé soukromé televizi, novinář informoval o svých zjištěních úřady. Sociální pracovníci v doprovodu asi sta policistů pak dne 5. září 2013 brzy ráno překvapili komunitu a odvedli celkem 40 dětí, které v nich našli. Odvezeny byly i ty děti, které byly s rodiči v komunitě na návštěvě. Děti byly umístěny do dětských domovů a pěstounských rodin a média uváděla, že „byly osvobozeny“.¹⁸ Zásah úřadů ospravedlňovalo též svědectví dalšího bývalého člena, který se čtyřmi dětmi odešel roku 2012. O svém životě ve společenství napsal knihu s názvem *Satan nikdy nespí*.¹⁹

Razie způsobila širokou veřejnou diskuzi o hnutí Dvanáct kmenů, v níž kromě způsobu trestů bylo probíráno i vzdělání dětí, jejich izolace, úroveň zdravotní péče, zapojení do fyzické práce, výchovné vytváření jejich vztahu k rasovým a sexuálním menšinám a mnoho dalšího. Rámcem úředního jednání je jednak

Poznámky

- Zdeněk Vojtíšek: Dvanáct kmenů: ani po roce nic rozhodnuto, *Dingir* 17 (3), 2014, s. 102.
- Tyto oddíly článku jsou přepracovanou součástí chystané knihy: Zdeněk Vojtíšek: *Nová náboženství a násilí*, Praha: Karolinum.
- Přehledně o tomto hnutí se zaměřením na razie, podniknuté vůči jeho komunitám: Stuart A. Wright – Susan J. Palmer: *Storming Zion. Government Raids on Religious Communities*, New York: Oxford University Press 2016, s. 47–72.
- Česky více o milenialismu ježišovského hnutí: Zdeněk Vojtíšek: *Novodobý západní milenialismus*, in: Zdeněk Vojtíšek (ed.): *Apokalypsa, nebo transformace? Mileniální koncepte v minulosti i současnosti*, Praha: Dingir 2014, s. 45–46.
- Nazvali ji „Vine Community Church“.
- Susan J. Palmer: The Twelve Tribes. Preparing the Bride for Yahshua's Return, *Nova Religio* 13 (3), 2010, s. 61–62.

- Celkem jich mezi lety 1975–1980 bylo „deprogramováno“ osm. – Susan J. Palmer: Apostates and Their Role in the Construction of Grievance Claims Against the Northeast Kingdom/Messianic Communities, in: David G. Bromley: *The Politics of Religious Apostasy. The Role of Apostates in the Transformation of Religious Movements*, Westport: Praeger 1998, s. 194.
- S názvem „Northeast Kingdom Community Church“.
- Susan J. Palmer: Peace, Persecution, and Preparation for Yahshua's Return. The Case of the Messianic Communities' Twelve Tribes, in: Stephen Hunt (ed.): *Christian Millenarianism. From the Early Church to Waco*, London: Hurst & Company 2001, s. 216. – Viz též David G. Bromley – Catherine Wessinger: *Millennial Visions and Conflict with Society*, in: Catherine Wessinger (ed.): *The Oxford Handbook of Millennialism*. Oxford, New York: Oxford University Press 2001, s. 193–197.
- Susan J. Palmer: Peace, Persecution... s. 219.
- Podrobněji k výchově dětí: Susan J. Palmer: *Frontiers and Families. The Children of Island Pond*, in: Susan

J. Palmer – Charlotte E. Hardman (ed.): *Children in New Religions*, New Brunswick: Rutgers University Press 1999, s. 157–161.

- Více viz: Susan J. Palmer: *Apostates...* s. 191–208.
- Tamtéž, s. 203.
- Veřejně přístupná je tato kritika na internetové stránce *Twelve Tribes Ex*, vytvořené roku 2010 a dostupné na adrese <http://www.twelvetribes-ex.com>.
- Robert Pleyer (mit Alex Wolfgruber): *Der Satan schläft nie. Mein Leben bei den Zwölf Stämmen*, München: Knaur 2014, s. 177. – Samo hnutí udává až tři tisíce příslušníků.
- Více o této události: Susan J. Palmer: *Sekten in Germany: The Case of the Twelve Tribes*, referát přednesený na konferenci IAHR v Erfurtu 27. 8. 2015.
- Například v článku Axel Wolfgruber (red.): *Sekten-Aussteiger: „Sie brechen Deinen Willen“*, *Focus* 21/2012, 21. 5. 2012.
- Například internetové zpravodajství televize RTL na adrese <http://rtlnext.rtl.de>.
- Robert Pleyer: *Der Satan schläft nie...*

německý občanský zákoník z roku 2000, jenž dětem zaručuje právo na nenásilnou výchovu,²⁰ a jednak princip preventivní péče, který poskytuje úřadům právo zasáhnout dříve, než děti utrpí škodu. Právě v tomto bodě se uplatňují stanoviska kritiků hnutí, kteří předpokládají, že samo přebývání v komunitě je pro děti omezující a škodlivé. Tento princip je patrně také důvodem, proč v některých případech soudy již rozhodly o trvalém odebrání dětí rodičům a proč v jiných případech rozhodnutí stále (i po více než třech letech) odkládají a zároveň rodičům styk s dětmi značně znesnadňují. Důkazy o zneužívání dětí zatím nebyly zveřejněny a rozhodování úřadů se týká i dětí, jejichž tělesné trestání nebylo kamerou investigativního novináře zachyceno. Některým dětem se ovšem podařilo z náhradní péče uprchnout.²¹ Během let 2015 a 2016 příslušníci hnutí Dvanáct kmenů Wörnitz a Klosterzimmern postupně opustili. Někteří z nich se připojili ke dvěma českým komunitám: ke starší v Mšeckých Žehrovicích a k nově vytvářené ve Skalné na Chebsku.

Potrestání učitelky

V červnu letošního roku oznámila média, že šestapadesátiletá učitelka dětí v komunitě Klosterzimmern, Marina P., ve společenství Dvanáct kmenů známá jako Drora, byla odsouzena ke dvěma letům vězení nepodmíněně za „ublížení na těle a týrání“.²² Soud měl za prokázané, že se opakovaně bití dopustila na šesti dětech, jež jsou v současnosti již na pokraji dospělosti. Drora tělesné trestání dětí potvrdila. Dříve než rozsudek nabyl právní moci, byla Marina P. hned ze soudní síně odvedena do vězení. Soudce se totiž kvůli mezinárodní-

mu charakteru společenství a snadným přesunům jeho členů mezi komunitami obával útěku. Rozsudek byl poněkud mírnější oproti rozhodnutí soudu první instance, který v lednu tohoto roku poslal obžalovanou do vězení na dva a půl roku. Při podávání zpráv o obou rozsudcích se v článkách²³ objevovaly negativní výrazy, jakými jsou „sektá“, „brutální zacházení s dětmi“ a podobně, a připomínal se dlouholetý konflikt kvůli posílání dětí do školy. Vyjádření Dvanácti kmenů k této události je na zadní straně obálky tohoto časopisu.

Předběžný závěr

Jednání německých úřadů se zajisté děje podle práva: není pochyb o tom, že rodiče i učitelé porušují ustanovení § 1631 občanského zákoníku. Toto porušení příslušníci Dvanácti kmenů přiznávají; více než německému zákonu se svým svědomím cítí být zavázáni slovům Bible ve své interpretaci. Zdá se ovšem, že uplatňování práva je v případě Dvanácti kmenů výjimečně tvrdé a necitlivé. Takové podezření budí zvláště odebrání dětí dvěma německým komunitám roku 2013: odebrání dětí a jejich svěření do náhradní péče má totiž být poslední možností, jež nastává v krajních případech nespolečenské spolupráce rodičů s úřady. Podle tvrzení Dvanácti kmenů ovšem byla ve Wörnitz a Klosterzimmern tato „poslední možnost“ uplatněna bez předchozího jednání či alespoň varování.

Soulad takového jednání se zájmy dětí je představitelný pouze za výše zmíněného předpokladu, že společenství Dvanáct kmenů je „nebezpečná sekta“ a že prvořadým úkolem je, aby děti byly z této „sekt“ všemi prostředky „zachráněny“. Nejen z religionistického hlediska (se znalostí faktů z historie a sociologie nových náboženských hnutí) je ovšem tento předpoklad těžko udržitelný.

Tvrdé jednání úřadů může mít podle našeho názoru dva důvody. Jedním může být snaha úřadů využít situace Dvanácti kmenů v dlouhodobém úsilí o prosazení nenásilné výchovy dětí v německé společnosti. Je totiž velmi pravděpodobné, že tělesné tresty, podobné těm prováděným v tomto společenství, schvalují či používají při výchově dětí statisíce dalších Němců. Na rozdíl od všech ostatních ovšem společenství Dvanáct kmenů tento způsob výchovy přiznává, má ho teologicky odůvodněn a kvůli jeho zapoje-

ní do eschatologické naděje ho dost dobře nemůže opustit. Právě to může úřady dráždit. Důsledkem pak může být snaha prostřednictvím tvrdého postupu vůči Dvanácti kmenům „vychovat“ německou společnost tak, aby slova zákona vešla do širokého povědomí a aby se tělesné tresty staly veřejně nepřijatelným způsobem výchovy.

Pokud je tato úvaha správná, nemohly úřady nalézt lepší nástroj své „výchovy“ společnosti. Svědectví těch, kteří společenství Dvanáct kmenů opustili, totiž potvrdila negativní mediální stereotypy ohledně „sekt“ a Dvanáct kmenů je v Německu téměř jednohlasně tvrdě odsuzováno. Může tak sloužit snaze o prosazení nenásilné výchovy jako negativní příklad skutečně účinné.

Druhý důvod tvrdého jednání úřadů s tím může úzce souviset: je možné, že úřady chtějí nezákonné jednání Dvanácti kmenů využít k zatlačení všech radikálních nových náboženských hnutí na okraj společnosti a snad i odradit jiné menšiny od nekonvenčního chování. Mohlo by se potvrdit to, co bylo vyřčeno v případě manželů Ginhouxových, členů hnutí Dvanáct kmenů, kteří byli odsouzeni za zanedbání lékařské péče s následkem smrti dítěte (tragédie se stala roku 1997). V závěrečném prohlášení soudce deklaroval, „ať je [trest rodičů] varováním pro všechny rodiče dětí v sektách!“²⁴ Kolektivní vina se tak v tomto případě nepředpokládá jen u všech rodičů jedné „sekt“, ale dokonce u všech „sekt“. Výhrůžka je o to silnější, že nebylo řečeno, která náboženská společenství jsou do této nejasné kategorie „sekt“ zahrnuta.

Z občanského hlediska snad lze jen doufat, že spekulace o výše uvedených dvou důvodech se neprokáže jako pravdivá, a že další vývoj bude povzbudivější: nejen pro Dvanáct kmenů, ale i pro demokracii a občanské svobody.

Under the Pressure of Authorities

In July this year, a school teacher belonging to the community of Twelve Tribes in Klosterzimmern, Germany, was sentenced to two years in prison for having beaten her pupils. The article briefly outlines the history and theology of Twelve Tribes and refers to other conflicts between American and German authorities on one side and this new religious movement on the other. Some of them have been caused by highly controversial practice of corporal punishment. The article is supplemented by a statement of Twelve Tribes concerning the verdict over the school teacher.

Autorův medailonek je na straně 73.

⇒ *Dokončení poznámek z předchozích stran.*

20 V § 1631, odstavci 2 se praví: „Körperliche Bestrafungen, seelische Verletzungen und andere entwürdigende Maßnahmen sind unzulässig“.

21 Příběhy dětí, odebraných rodičům při razii 5. září 2013, jsou vypsány v článku „Deutschland, wie behandelst Du unsere Kinder?“, *News Zwölf Stämme ~ Herzlich Willkommen*, 14. 6. 2016, dostupném na adrese <https://news.zwoelfstaemme.de>.

22 „Körperverletzung und Misshandlung“.

23 Například: dpa/mamk: Verprügelte Kinder: Harte Gefängnisstrafe für „Zwölf-Stämme“-Lehrerin, *Spiegel Online-Schulspiegel*, 29. 1. 2016, nebo him/dpa: Sekte „Zwölf Stämme“: Prügelnde Lehrerin zu zwei Jahren Haft verurteilt, tamtéž, 21. 6. 2016, dostupné na adrese <http://www.spiegel.de>.

24 Tento výrok zaznamenala v soudní síni členka hnutí Dvanácti kmenů. Cituje to Susan Palmerová in: Stuart A. Wright – Susan J. Palmer: *Storming Zion...* s. 67.